

Govor Glavnog zamjenika Visokog predstavnika, Donalda Haysa, na konferenciji o obrazovanju u BiH, održanoj pod pokroviteljstvom OHR-a

Cilj našeg današnjeg okupljanja je započeti javnu raspravu o budućnosti obrazovanja u BiH. Nije nikakva tajna da je trenutno stanje u oblasti obrazovanja u ovoj zemlji vrijedno žaljenja, a ukoliko se njegov kvalitet ne poboljša i ako se stanje u oblasti obrazovanja, koje se nudi mladima ove zemlje ne popravi, situacija može postati katastrofalna. Dok druge zemlje užurbano obrazuju svoje mlade ljude u oblasti informacione tehnologije i drugim suvremenim disciplinama, pripremajući ih za suvremeno poslovno okruženje, učenici u Bosni i Hercegovini, u većini slučajeva, mogu samo sanjati o suvremenoj nastavi iz predmeta visoke tehnologije. Neodgovarajući školski prostor i obrazovni materijal, kao i nastava koja ne ispunjava standarde, umanjuju stručnu bazu i konkurentnost BiH u budućnosti. Želio bih vas podsjetiti na riječi predsjednika Johna Kennedya: "Obrazovanje trebamo shvatati kao sredstvo za razvoj naših najboljih sposobnosti, jer u svakom od nas postoji osobna nada i san koji, kada se ostvare, mogu biti od koristi za sve i osnažiti našu naciju".

Na konferenciju smo došli u želji da pogledamo i analiziramo primjere integriranog i multietničkog obrazovanja kojeg su razvili učenici, prosvjetni radnici i vlasti Distrikta Brčko. Namjera nam je osvrnuti se i na šire pitanje budućnosti osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Što više čekamo da se pozabavimo tim pitanjem, država gubi

nešto što nikad više neće moći ostvariti – san, otkrovenje i buduće poslovne poduhvate.

Kasnimo u rješavanju ovog problema, kome je trebalo posvetiti pozornost kao ključnom pitanju poslijeratnog oporavka BiH, odnosno problemu koji će definitivno utjecati na uspjeh ili neuspjeh svih naših napora usmjerenih na stvaranje slobodne, demokratske i stabilne BiH.

Nitko ne osporava značaj obrazovanja, s obzirom da je obrazovano stanovništvo zasigurno bolje jamstvo slobode jedne države i njenog blagostanja, nego što to može biti bilo kakva vojska. Pored toga, kao što ćete kasnije čuti i od samih učenika, oblikovanjem mentalnog sklopa mladih ljudi, u stvari, oblikuje se sudbina države.

Međutim, iz nekog razloga, ovaj dragocijeni resurs se nalazi u središtu konfuzne rasprave – treba li dijeliti školske zgrade, trebaju li se udžbenici trebaju uskladiti, te trebaju li se nastavni planovi i programi mijenjati. Ovakve rasprave, koje su u stvari usmjerene u pogrešnom pravcu, odvuče su energiju i pozornost prosvjetnih radnika, vlasti i političara na štetu učenika i budućnosti zemlje.

U međuvremenu, veliki broj učenika je osuđen na korištenje sredstava koja ne zadovoljavaju standarde, uporabu zastarjelih udžbenika, kao i zastarjelih nastavnih metoda. Za to nema opravdanja. Mnogi među nazočnima borili su se protiv toga i učinili pozitivne pomake pod iznimno teškim okolnostima. Vjerujem da će vaši naponi, vaša hrabrost da iskoristite prigodu za budućnost vaše djece i države biti nagrađena, jer je ona svjetionik nade za bolju budućnost. Za to je bila potrebna vjera u djecu, kao i volja da se suprotstavite szbilji. Jedan od prvih američkih edukatora je rekao: "Tajna obrazovanja leži u poštivanju učenika" (Emerson). Morate iskoristiti priliku u

radu sa mladima, tako da im se omogući da savladaju prepreke koje smo stavili pred njih i da uspiju tamo gdje mi nismo mogli”.

Jedino mi preostaje nada da će rasprava o obrazovanju promijeniti smjer, te da će težište preći s politike na pedagogiju. Unatoč skromnim uspjesima koji su ostvareni u zemlji, reforma još uvijek teče veoma sporo. Od prošle godine su oba pisma obvezna u svim osnovnim i srednjim školama u oba entiteta. Od rujna prošle godine, ljudska prava i građansko obrazovanje zamijenili su obranu i zaštitu u nastavnim planovima za prvi i drugi razred srednje škole.

Pored toga, od rujna prošle godine, 20 do 40 školskih časova je posvećeno nastavi književnosti sva tri konstitutivna naroda u planovima i programima za osnovne i srednje škole. U veljači ove godine novi jezički modeli – gdje će naglasak biti stavljen na zajedničko jezičko naslijeđe umjesto na razlike – trebaju se uvesti u osnovne i srednje škole u cijeloj zemlji. Radi se na uklanjanju uvredljive nacionalističke promidžbe iz udžbenika, a još više će se uraditi u bliskoj budućnosti. U prosincu prošle godine entitetski su ministri obrazovanja potpisali Sporazum o reviziji udžbenika, pri čemu su se njihova ministarstva obvezala da će provoditi novi program koji će sve udžbenike učiniti uključivim, a ne isključivim.

Ministri su također sudjelovali i na redovitim sastancima Konferencije entitetskih ministara obrazovanja, kojom kopredsjedavaju OHR i Vijeće Europe. Cilj ovih sastanaka je promoviranje interesa djece školskog uzrasta širom zemlje kroz promoviranje integriranog, kohezivnog društva. To je nešto od čega su učenici Brčko distrikta već imali koristi i što mogu osobno posvjedočiti.

Rat je iza sebe ostavio tegobno naslijeđe straha i ogorčenja

koje je prodrlo u sve aspekte svakodnevnog života. Ono nije nigdje toliko štete nanijelo kao u oblasti obrazovanja. Jednostavno moramo poduzimati mjere kako bismo raščistili krhotine što ih je za sobom ostavio taj užasni sukob i usredotočiti se na pripremu mladosti ove zemlje na odgovor izazovu ovog stoljeća. Nastavni plan i program mora voditi ka univerzalno priznatim ispitima i normativama uspostavljenim širom Europe, ukoliko postoji namjera ulaska BiH u tržišnu konkurenciju sa susjedima.

Kada se vratim unatrag, i ja sam se osobno susretao s obrazovnim sustavom koji je govorio o separatizmu i podjeli. To iskustvo mi je jasno pokazalo da takvom ponašanju nije mjesto u učionici. Moramo se neprestano osvrutati na činjenicu da su djeca današnjice ta koja će na kraju graditi državu i stvoriti prostor unutar Europe. Iz kraćih razgovora koje sam vodio sa učenicima u Brčkom zaključio sam da su oni tu lekciju već dobro savladali.

Neodgovarajuće prostorijske i nastavne tehnike koje ne odgovaraju standardima predstavljaju dvostruke probleme s kojima se moramo suočiti ukoliko namjeravamo stvoriti suvremen obrazovni sustav u ovoj zemlji. S njima se žurno moramo pozabaviti. Posljedice odlaganja su očevidne i potpuno neprihvatljive. Navest ću vam primjer susjedne zemlje na sjeveru-Slovenije. Današnji prihod Slovenije po glavi stanovnika je više nego dvostruko veći od prihoda u zemljama srednje Europe. Tako visokom prihodu je gotovo jedino pridonio intelektualni talent njenih građana. Dok druge zemlje poboljšavaju svoje obrazovne institucije u cilju konkurencije, BiH ne može sjediti skrštenih ruku i dalje zaostajati. Vaši građani zaslužuju bolje.

Zapamtite: kvalificirana i obrazovana radna snaga je čimbenik koji će privući strana ulaganja koja su prijeko potrebna za oporavak gospodarstva ove zemlje. Ulaganja će doći i ostati u

ovoj zemlji samo ukoliko se dovoljno pozornosti pruža prvoklasnom obrazovanju radne snage. Danas sve to izgleda kao nedostižan san; učenici danas mogu samo sanjati o najsuvremenijem obrazovanju iz oblasti visoke tehnologije. Prostor i nastavne metode koje su ispod standarda, te nedostatak opreme, podrivaju izgleda ove zemlje za dugoročan gospodarski oporavak. Ali što je još gore od toga, oni podrivaju i održivost zemlje. Svakodnevni dugi redovi ispred veleposlanstava stranih zemalja su isuviše jasna ilustracija. Vaša mladež vidi male šanse u ovoj zemlji i u znak prosvjeda opredjeljuje se za odlazak iz zemlje. Odljev talenata se mora zaustaviti, a može se zaustaviti samo promjenom redoslijeda prioriteta: prioriteta koji će jasno pokazati da je ova zemlja opredijeljena za izgradnju budućnosti, a ne za borbu sa prošlošću.

Europska komisija, Svjetska banka, UNESCO, Vijeće Europe i OEES aktivno su angažirani u ovoj zemlji, u nastojanjima da pomognu domaćim vlastima u izgradnji novog modela obrazovnog sustava, provedbi opsežnih reformi i pokušajima osuvremenjena obrazovnog sustava gdje god je to moguće. Ali, međunarodna zajednica ne može riješiti ovaj problem umjesto vas. Rješenje morate vi osmisliti, vi se za njega morate opredijeliti, i na kraju mu pristupiti kao državnom prioritetu.

Kao što znate, sutra će se u Holiday Innu održati konferencija u organizaciji projekta Europske komisije za pomoć reformi obrazovanja u BiH. Tema ove konferencije je "Zajednička strategija modernizacije osnovnog i općeg srednjeg obrazovanja u BiH". Nadam se da će mnogi od vas sudjelovati i na sutrašnjoj konferenciji. Kvalitetnije obrazovanje mladih ljudi ove zemlje treba biti prioritet svih. Uloga međunarodne zajednice je jasna: da ponudi materijalnu pomoć, da podijeli naše zajedničko iskustvo i omogući postizanje rješenja. U konačnoj analizi, obrazovni sustav kojeg odaberete za svoju zemlju treba biti onaj koji žele građani ove zemlje – obrazovni

sustav u BiH ne trebaju, niti zaista mogu osuvremeniti stranci. To je posao prosvjetnih radnika, roditelja i učenika.

OHR trenutačno radi na pokretanju javne informativne kampanje pod nazivom "Partnerstvo u učenju" i nadamo se da će kampanja prenijeti poruku da ono što se događa u učionici, predstavlja zajedničku odgovornost roditelja, učenika i prosvjetnih radnika. U okviru ove kampanje sakupit će se i tabelirati informacije o uspješnim inovacijama u razredu i dostavit će se školama širom zemlje. Na ovaj način će sve škole biti u mogućnosti koristiti tehnike koje su trenutačno u uporabi u samo jednoj ili dvije škole. Ljudi koji su upoznati s tehnikom nastave i njenim potencijalima, kao i izazovima, su prosvjetni radnici. Bh. prosvjetni radnici trebaju dati odgovore, a ne stranci ili vladine birokrate.

Usklađivanje nastavnih planova i programa je lagan dio – zamjena nastavnog stila naslijeđenog iz prijeratnog obrazovnog sustav kojeg karakterizira staromodan, glomazan administrativni aparat, nedostatak kreativnosti i interaktivnosti zahtijevat će političku volju i određeni stupanj hrabrosti. Morat ćete vjerovati nastavnicima koji riskiraju i učenicima koji žele promjene.

Ovo je igra koju ne smijete izgubiti. Potrebne reforme su očevidne. Imajte na umu aktivnu konkurenciju sa svojim susjedima od kojih su neki već poduzeli ove reforme. Budućnost Bosne i Hercegovine ovisi o modernizaciji njenog školskog sustava koja se treba izvršiti žurno, ali razborito i zajedničkim snagama. Kada odlučite da vam to bude prioritet, budućnost vaše zemlje bit će osigurana. Današnja konferencija će biti koristan prvi korak na putu ka kvalitetnom obrazovnom sustavu. Želim vam svijetlu budućnost i dobar uspjeh.